

10. Фразеологія: знакові величини. Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов. Я. А. Баран, М. І. Зимозря, О. М. Білоус, І. М. Зимозря]. Вінниця : Нова Книга, 2008. 256 с.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В МЕЖАХ КУРСУ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)» У ТЕХНІЧНИХ ЗВО

Дзюба М. М.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри журналістики та українознавства

Національний університет водного господарства та природокористування

У сучасній гуманітаристиці термін *мовна особистість* став загальнонауковим: ним оперують дослідники мовознавства, психолінгвістики, лінгводидактики, культурології, педагогіки, психології, соціології, соціолінгвістики, філософії тощо.

Незважаючи на те, що поняття мовної особистості у сучасній науці (зокрема мовознавчій і лінгводидактичній) окреслено досить виразно (роботи Ф.Бацевича, А.Загнітка, Т.Грубої, Л.Мацько, Л.Струганець, С.Ярмоленко та ін.), тема формування креативності мовця залишається актуальною.

В українському науково-освітньому просторі хрестоматійним стало трактування мовної особистості як носія мови, «який не лише володіє сумою лінгвістичних знань (знає поняття й відповідні правила) чи репродукує мовну діяльність, а й має навички активної роботи зі словом. Підвалини мовної особистості – пробудження індивідуальної мовотворчості, таке засвоєння мови, яке забезпечує вільне самовираження особистості у різних сферах людського спілкування» [1, 29]. Зрозуміло, що професійна сфера, як жодна інша, потребує ерудованого у спілкуванні фахівця, адже мова в сучасному світі є одним із основних інструментів професійної діяльності.

Вища школа може зробити багато для формування мовної особистості, бо вона є саме тим простором, де відбувається активний комунікативний процес у період становлення майбутнього фахівця.

Виховання національно свідомої мовної особистості, яка бездоганно володіє фаховою термінологією, новими комп'ютерно-лінгвістичними технологіями, здатна пропонувати творчі ідеї, набувати комунікативного досвіду, що сприяє розвитку креативних здібностей та спонукає до самореалізації фахівців, активізує пізнавальні інтереси – основні завдання курсу „Українська мова (за професійним спрямуванням)” у технічному ЗВО.

Неодмінна умова реалізації цих завдань – інноваційний та пізнавальний за змістом навчальний процес, у якому створено можливості активізації резервів кожного його учасника. Розвивати інтелектуальні, творчі здібності студентів, активізувати їхню мисленнєву й мовленнєву діяльність, виробляти вміння й навички ефективного спілкування, тобто формувати основу фахового іміджу

представника відповідної професії, покликані насамперед профільна орієнтація та комунікативна спрямованість завдань.

Значні перспективи в процес формування мовної креативності майбутніх фахівців внесло впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному середовищі ЗВО: з'явилися широкі можливості системного використання мережних ресурсів у процесі навчально-виховної і наукової діяльності – під час лекцій, практичних занять, у процесі самостійної та науково-пошукової роботи.

Як показує практика викладання, використання інформаційно-комунікаційних технологій на практичних заняттях з проблем термінології та під час самостійної й науково-дослідницької роботи студентів – дієвий засіб формування креативності мовної особистості.

«Українська мова (за професійним спрямуванням)» комплексно вивчає й узагальнює всі рівні термінологічної системи, з якою доведеться зіткнутися фахівцеві у своїй професійній діяльності, формує вміння розрізняти процеси термінологізації, детермінологізації, транстермінологізації, з'ясовувати способи творення термінів (словотвірний, синтаксичний, вторинна номінація, запозичення), класифікувати терміни за словотвірними моделями української мови (кореневі, похідні, складні, терміни-словосполучення, абревіатури), відтворювати науково-технічні тексти рідною або іноземними мовами, використовуючи в процесі перекладання різні види лексичних трансформацій (додавання, вилучення, заміни, конкретизація, генералізація, антонімічний переклад тощо), редагувати науково-технічні тексти після комп'ютерного перекладу (Більше про це тут: [2]).

Прикладом такої методичної розробки може слугувати система пізнавальних, тренувальних і творчодослідницьких вправ, які мають на меті формування термінологічної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей ЗВО, зокрема розв'язання проблемних ситуацій, які вимагають пошуку термінографічних джерел, їх оцінки, перекладу і зіставлення українських наукових термінів з відповідниками інших мов. Напр.: 1) проаналізуйте можливості інформаційної системи Українського національного лінгвістичного корпусу (<http://lcorp.ulif.org.ua/LSlist>), порівняйте її з національними корпусами інших мов (з чеським національним корпусом <https://ucnk.ff.cuni.cz/cs/>, корпусом словенської мови http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda.html, польським корпусом <http://nkjp.pl/>, британським національним корпусом <http://www.natcorp.ox.ac.uk/>). Прокоментуйте отримані результати; 2) на основі аналізу інформаційних систем національних лінгвістичних корпусів текстів доведіть, що вони є важливим мережним ресурсом. Чи можна використовувати такі корпуси як еталони для оцінки термінологічності конкретних лексичних одиниць? Відповідь обґрунтуйте.

Такі види робіт із застосування ефективної методики, здатної зацікавити достатньо складним процесом роботи з науковою термінологією, спонукають щоразу творчо підходити до їх виконання.

Одна з ефективних форм роботи, що формує мовленнєві навички майбутнього фахівця, – рольова гра, яка передбачає моделювання функцій структур (організацій, трудових колективів тощо) та дій їхніх працівників, спрямованих на пошуки

найкращого варіанта розв'язання певної проблеми або ситуації. Актуальність ділової гри в тому, що вона дає змогу учасникам продемонструвати свої можливості, навчитися займати активну позицію, забезпечує природний перехід студента з навчальної діяльності на професійну, а відтак – продукувати цікаві незвичні ідеї, оригінально презентувати текстовий матеріал.

Типові ділові ігри на заняттях з мови – моделювання активних ситуацій: ділової телефонної розмови (напр., діалог завідувача відділу підприємства або установи, якого цікавить дата проведення науково-практичного семінару з проблем екології міста, і працівника управління екологічної безпеки), приймання відвідувачів (діалог перспективного молодого фахівця, випускника університету, який претендує на заміщення вакантної посади, і керівника фірми (роботодавця)), наради (робота в групах, де обговорюється проблема реорганізації малого підприємства з переліком питань, які треба розв'язати).

Виявити різні позиції з певної проблеми або суперечливого питання дає нагоду дискусія (напр., на тему „Запозичення в мові: норма чи недолік”). Толерантність спілкування обумовлюють заздалегідь виголошені правила культури ведення дискусії: говорити по черзі, а не всім одночасно; не перебивати того, хто говорить; критикувати ідеї, а не особу, що їх висловила; поважати всі висловлені думки; не змінювати тему дискусії; намагатися заохочувати до участі в дискусії інших. Такий вид роботи спонукає висловлювати нестандартні ідеї, створюючи педагогічні умови для формування креативної мовної особистості. Кожен студент унаслідок розв'язання ситуації набуває індивідуального пізнавального та життєвого досвіду, удосконалює мовну і професійну компетентності, розвиває креативність, отримує можливості для самореалізації й самовдосконалення.

Метод „Мікрофон” залучає всіх студентів до мовленнєвої діяльності, даючи змогу (і потребу) кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію (напр., на тему „Ставлення до фемінітивів”).

Якісна попередня підготовка виступів на заняття з теми «Мистецтво презентації» спонукає організації ретельної і творчої роботи кожного студента над своїм мовленням.

Методично грамотно дібраний дидактичний матеріал, застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, продумане поєднання форм і методів навчання здатні сформувати нове покоління українців – креативних конкурентоспроможних фахівців з високим рівнем загальної і мовної культури, здатних в професійній діяльності продукувати цікаві незвичні ідеї, оригінально презентувати текстовий матеріал.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єрмоленко, С. Я., Мацько, Л. І. Навчально-виховна концепція вивчення української (державної) мови. *Дивослово: Українська мова й література в навчальних закладах*. 1994. № 7. С. 28–33.

2.Дзюба М. М., Малевич Л. Д. Використання мережних ресурсів для формування термінологічної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2020, том 76, № 2. С. 137-151. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v76i2.2603>

УКРАЇНСЬКИЙ МЕЙНСТРИМ У НОВІТНЬОМУ ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ: МОВНО-КУЛЬТУРНИЙ І НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ВЕКТОРИ

Дудко І. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри української мови Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова*

Гальона Н. П.

*кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри української мови Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова*

Від 24 лютого 2022 року триває масштабна війна росії проти України. Проте це не просто сукупність дій, спрямованих на захоплення чужих територій, природних, енергетичних та людських ресурсів. Це прагнення хворої, ненажерливої ідеології організаторів і реалізаторів злочину, а також збочених прихильників цієї війни знищити одну з найдавніших, найславетніших, найстійкіших націй – українську.

Фактично весь світ продемонстрував свою беззаперечну прихильність до України та її народу, простягнувши руку допомоги як у фінансовому, воєнновійськовому плані, так і власне гуманітарному. Питання миру в світі, стабілізації ситуації, що склалася, врегулювання багатьох політичних, ідеологічних, економічних, культурних тощо проблем, допомога Україні, дії, спрямовані на власне її порятунок, – усе це набуло характеру потужного українського мейнстріму в новітньому європейському просторі, важливими векторами якого можна виокремити мовно-культурний і науково-освітній.

Європейські країни, зокрема Німеччина та Велика Британія, мобілізуються на підтримку людей, які тікають від війни в Україні й потребують тимчасового притулку. Ці країни надають українцям гуманітарну допомогу та цивільний захист. Інтелектуальна еліта України стала об'єктом посиленої допомоги з боку різних європейських організацій, інституцій тощо. Наприклад, німецька служба академічних обмінів DAAD запустила вебсайт Національного академічного контактного центру для України. Ця платформа містить інформацію та пропозиції підтримки для українських студентів і науковців. Фонд академічних обмінів DAAD звернувся до німецького уряду з проханням надати 80 мільйонів євро на рік для стипендій студентам та науковцям з України [1].

Баварський академічний центр Центральної, Східної та Південно-Східної Європи BAUNOST через Координаційний офіс з питань України підтримує